

OOK IN DE BIBLIOTHEEK

VRIJWILLIGERSWERK: EEN MAATSCHAPPELIJKE TREND EN NOODZAAK

30 juni 2016

De bibliotheek is van iedereen. Vele Nederlanders, zo'n zes miljoen, maken er regelmatig gebruik van. En bijna vier miljoen Nederlanders zijn lid. Mensen willen iets voor de gemeenschap betekenen en zich verbonden voelen met de gemeenschapsvoorziening die de bibliotheek vormt. Vrijwilligers melden zich vaak spontaan.

Vanouds maakt de openbare bibliotheek veel gebruik van de inzet van vrijwilligers. De bibliotheek is immers de meest publieke voorziening die we kennen. De hogere leeftijd die mensen in goede gezondheid bereiken is een groot maatschappelijk potentieel. Veel burgers zetten zich graag in als vrijwilligers in de samenleving en dus ook in de bibliotheek. En de bibliotheek maakt graag gebruik van vrijwilligers om nog meer verbonden te zijn met de lokale gemeenschap. De vrijwilliger is cultureel en sociaal kapitaal¹.

De bibliotheek verandert

Met ingang van de bibliotheekwet (Wsob) heeft de bibliotheek vijf functies gekregen. Die vijf functies zijn: lezen en taal, informatie en informatievaardigheden (incl. digitale vaardigheden), educatie en samenwerking met het onderwijs, cultuur en als laatste, ontmoeting en debat. Het vak van bibliothecaris gaat al heel lang niet meer over boeken uitlenen. Dat uitlenen gebeurt tegenwoordig met zelfservice-machines. De bibliothecaris organiseert tegenwoordig activiteiten, in 2014 zo'n 72.000 in heel Nederland, veelal met een educatief karakter². De bibliotheek is er immers voor iedereen, om wijzer te worden. En leren gaat tegenwoordig op heel veel manieren.

Andere inzet

Met de nieuwe Participatiewet zetten bibliotheken ook om andere redenen vrijwilligers in. De bibliotheek fungeert als uitvoeringsplaats van de Participatiewet. Daarmee komen de professionele krachten in de bibliotheek voor nieuwe taken te staan om de via deze wet binnenkomende vrijwilligers te begeleiden.

De bibliotheek werkt ook graag samen met vrijwilligersorganisaties die specifieke doelen nastreven die samenvallen met de kerntaken van de bibliotheek. Voorbeelden daarvan zijn de samenwerking met o.a. de Voorleesexpress, de Taalmaatjes van de Stichting Lezen en Schrijven en vrijwilligersorganisatie Het begint met taal. Vrijwilligers vervullen op dit moment een cruciale rol om in bibliotheken vluchtelingen Nederlandse taal te leren. Meer en meer ook worden vrijwilligers geschoold om hun taken te verrichten. Deze taken worden niet alleen verricht in de bibliotheek, maar ook bij mensen thuis. Dat stelt specifieke eisen aan vrijwilligers.

Bezuinigingen en cao

Bezuinigingen na de financiële crisis hebben gemiddeld ruim 20% van het budget van bibliotheken afgehaald³. Minder geld betekent keuzes maken. Reorganisatie van het bibliotheekwerk is gaande. Op veel basisscholen worden nieuwe bibliotheekconcepten voor samenwerking met het onderwijs gemaakt. De bekendste is De Bibliotheek op school. Tussen 2000 en 2015 werd in bijna 3000 van de 6700 basisscholen een Bibliotheek op school ingericht. Daar zit geen bibliothecaris meer. De leerlingen en leerkrachten helpen zichzelf en hebben een beperkte ondersteuning in uren van een leesconsulent die vaak meerdere scholen bedient.

¹ [Maak beter gebruik van vrijwilligers, want zij genereren cultureel en sociaal kapitaal](#) – Cees van den Bos, 18 juni 2016

² [Helpt activiteiten bibliotheken gericht op educatie](#) - CBS, persbericht 20/11/2015

³ [Onderzoeksrapport 'Ondernemerschap in een veranderend subsidiebeleid'](#) - door Panteia in opdracht van de Koninklijke Bibliotheek, 2015

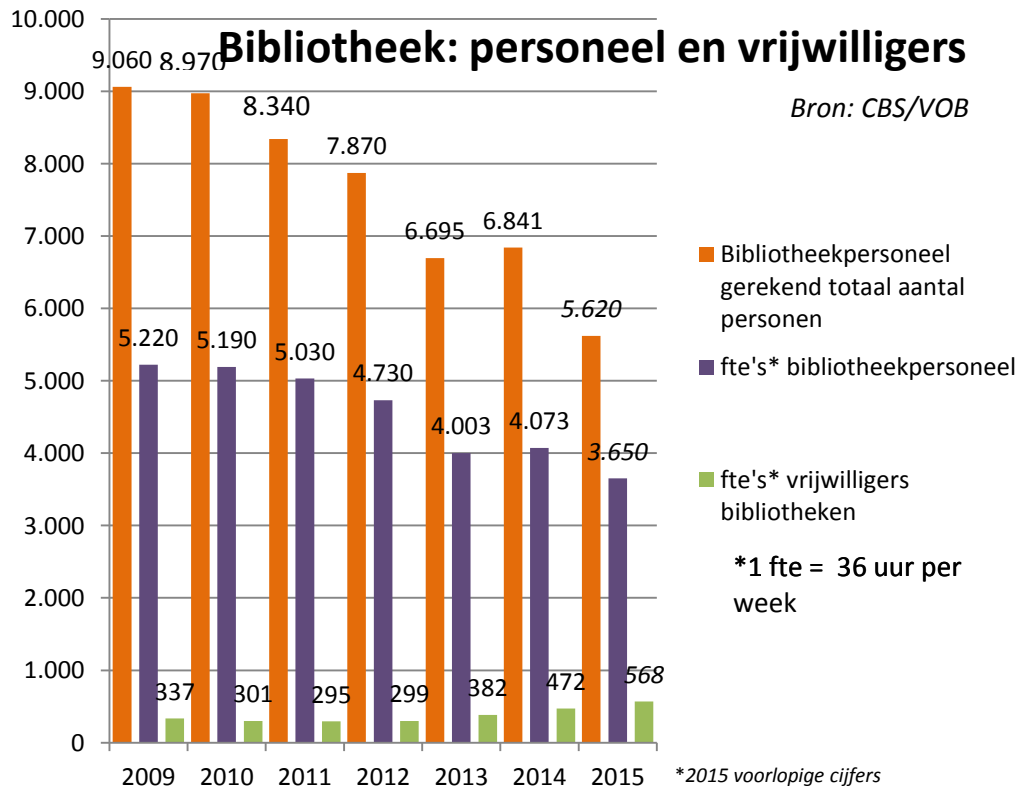
De bezuinigingen leiden ook tot omvormingen van de lokale bibliotheek. De bibliotheek transformeert van uitleenbibliotheek naar een centrum van activiteiten. Dit vergt andere kwaliteiten van het personeel.

In de cao Openbare Bibliotheken is een afspraak met de vakbonden gemaakt om het professionele personeel in de formatie in tact te laten in het licht van de inzet van vrijwilligers in de bibliotheek. De cao afspraak keert zich niet tegen de inzet van vrijwilligers en bevordert de inzet van professioneel personeel in de bibliotheek. Dat kan betekenen dat de professionele staf andere taken gaat verrichten en er bijvoorbeeld voor voorlezen in de bibliotheek voor specifieke doelgroepen, of het openhouden van kleinere vestigingen, of het aan huis bezorgen van bibliotheekmaterialen vrijwilligers worden ingezet.⁴ De afgelopen jaren kromp het personeelsbestand van bibliotheken in fte's van 5220 naar 3650. Deze daling van 1570 fte's is bijna 30%. De groei van de vrijwilligers omvatte 230 fte's. Vrijwilligers zijn gemiddeld zo'n 2 uur per week actief voor de bibliotheek. Deze groei van fte's staat voor de uren van ruim 10.000 vrijwilligers.

Transitie

Zo is de Bibliotheek Gouda een goed voorbeeld hoe een transitie gemaakt kan worden. De Bibliotheek Gouda kreeg namelijk een bezuinigingsopdracht van 33%. De drie vestigingen werden omgezet in één. Samen met de drukkerswerkplaats en het archief trokken ze in de oude Chocoladefabriek. Aangevuld met goede horeca werd dit een nieuwe hotspot in Gouda. De Goudse Bibliotheek werd in het jaar na de verhuizing tot Beste Bibliotheek van Nederland verkozen.

De bibliotheek transformeert naar nieuwe vormen en verricht nieuwe activiteiten, doet dat met minder geld en minder gekwalificeerd personeel. Al met al een knappe prestatie.

⁴ [Vrijwilligers in de bibliotheek](#) - Stichting BibliotheekWerk, 2014